

วิกฤตมหาอุทกภัยกับผู้สูงอายุ

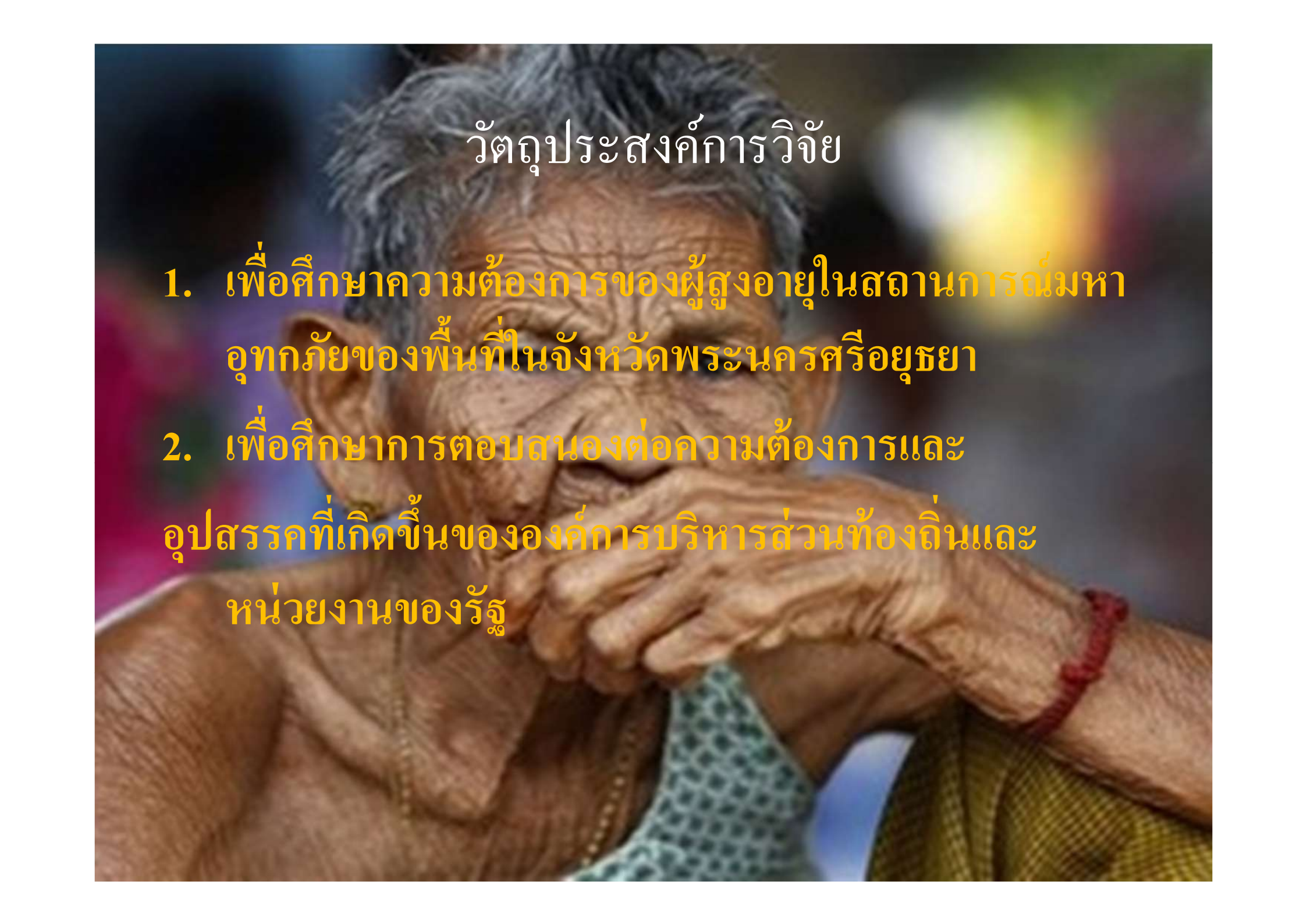
: บทเรียนที่ต้องหาทางออก

“ Needs and unmet needs of older person
and responses during flooding disaster ”

สุวรรณกรณ์ โพธิ์รัมย์

RN, MSN, APN

Ayutthaya Hospital

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในสถานการณั้มหา
อุทกภัยของพื้นที่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาการตอบสนองต่อความต้องการและ
อุปสรรคที่เกิดขึ้นขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและ
หน่วยงานของรัฐ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

- Indepth interview
- Focus group discussion

ผู้สูงอายุ 69 ราย

- ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล 22 ราย
- ตำบลประตู่ชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา 23 ราย
- ตำบลลุมพดี อำเภอพระนครศรีอยุธยา 24 ราย

ข้อมูลที่พบทั่วไป

- ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุ 60-69 ปี
- ภาวะสุขภาพไม่ดีตั้งแต่ก่อนนำท่วมและขณะนำท่วม
- โรคประจำตัวที่พบส่วนใหญ่ 3 อันดับแรกคือ
 - ร้อยละ 35 เป็นความดันโลหิตสูง
 - ร้อยละ 32 เป็นโรคกระดูกและข้อ
 - ร้อยละ 28 เป็นโรคเบาหวาน

THE WORLD'S
AGING POPULATIONS

ข้อมูลทั่วไป

- ขณะนำท่วมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่บ้านเดิมมากที่สุดร้อยละ 60.9 รองลงมาคือพักที่ศูนย์อพยพร้อยละ 26.1
- บ้านที่พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านสองชั้น จำนวนเกือบครึ่งนำท่วมสูงระดับ 3-4 เมตร
- ผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างประกอบอาหารไม่ได้ร้อยละ 35 และมากกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่างที่สุขาใช้ไม่ได้ในช่วงนำท่วม

กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่น้ำท่วมประจำ

- อำเภอบางบาล

- ชุมชนตำบลประตูชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มที่น้ำไม่ได้ท่วมประจำ

- **ตกใจ ไม่เคยเจอ ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในบ้านเรือนได้**

- อพยพหาที่พักพิง
- กินอยู่ลำบาก แต่ต้องอดทน
- ร่างกายทรุดโทรม อ่อนเพลีย หมดกำลังใจ
- เกรงใจลูกหลาน
- ล้นเปลืองค่าใช้จ่าย ทรัพย์สิน

- เหน็ดเหนื่อย หมดสภาพ ร่างกายอ่อนเพลีย เนื่องจากต้องเผชิญกับ ความเหนื่อยล้า ตรากตรำกับสภาพน้ำท่วม ซึ่งมีผลกระทบด้านลบต่อ ร่างกาย จิตใจที่เป็นอยู่

“มาตั้งแต่วันแรกมาถึงที่นี่ เย็นถึงได้กินข้าว มาตั้งแต่ตีหนึ่ง ตอนออกมา ก็เอาเรือพายมา ไม่มีเรือก็ต้องลุยน้ำ ที่มาแล้วล่มกลางทางก็มี น้ำมันเชื้อว นะ ตากฝนเป็นอาทิตย์ กว่าจะได้เต็นท์ ที่นอนเปียกหมด น้ำก็อาบแต่ ตอนมาใหม่ๆ ไม่ค่อยสะดวก คนมันเยอะ ข้าวก็ต้องรอ”

Needs & Problems

กลุ่มที่น้ำท่วมประจำ

สภาพ

▪ ปีนี้หนักกว่าเดิม

- คาดไม่ถึง
- มากกลางคืน

▪ มากจนติดกับแม่น้ำที่เลยท่วม

▪ น้ำเข้ท่วมมาก / มีต้นไม้โคลนดินจากพังกั้นที่แตก

▪ คูน้ำเลยกับน้ำท่วม

▪ ไม่ค่อยตื่นตระหนกกลัว

▪ เคยมีประสบการณ์

▪ ปรับตัวได้/เตรียมพร้อม เช่นมีเรือ- บ้านพื้นสูง

▪ ไม่ได้คิดจะอพยพ (แต่เมื่อน้ำมาก วิกฤตจึงอพยพ) ส่วนใหญ่ไปบ้านญาติในชุมชนใกล้เคียง จะย้ายก็ต่อเมื่อไม่มีน้ำ ไฟ น้ำท่วมถึงพื้นนอนที่หนุนสูง

กลุ่มที่น้ำไม่ท่วมประจำ

สภาพ

▪ ตกใจ/ไม่เคยเจอ

▪ ลำบากต้องอพยพ

▪ ต้องหาที่พัก - ศูนย์พักพิง

▪ ไม่ได้เตรียมการ- อुकละทุก

▪ อพยพแล้วก็จะสบาย

○ กินอยู่ลำบากก็ทนเอา

○ เกรงใจลูกหลาน

○ ยึดปึดของทรัพย์สิน

ก่อนน้ำท่วม

● ระบบเตือนภัยที่ชัดเจน

- ปริมาณน้ำ
- ทิศทางที่น้ำจะมา
- การเตรียมการอพยพ
- หน่วยงาน/หรือที่จะไปขอความช่วยเหลือ

● การอพยพ

○ ข้อจำกัดจากตัวผู้สูงอายุเอง

▪ ข้ำ ลำบาก

Mobility

▪ มีปัญหาเชิงขา

▪ ขาดอุปกรณ์ข้อใช้ต่างๆมา

○ การช่วยเหลืออพยพ- ลำบาก

▪ รถพยาบาลสูงมาก ปีนไม่ไหว

▪ ต้องโหนเชือกออกมา/เดินผ่านน้ำ

▪ รายที่อัมพาต/อัมพาต ไม่รู้จะย้ายอย่างไร

○ ไม่มั่นใจว่าจะอพยพไปอยู่ที่ไหนดี

▪ กลัวไม่สะดวก - จะนึกถึงลูกหลาน /ญาติพี่น้องก่อน

● เหตุผลที่ไม่อพยพ

○ การกินอยู่/นอน/เข้าห้องน้ำลำบาก

○ ศูนย์พักพิงดูวุ่นวาย

○ คิดว่าอยู่ได้ เคยอยู่ไม่ต้องอพยพ

ขณะน้ำท่วม

▪ ทุกข์/กลัว/วิตกกังวล

○ งู/สัตว์มีพิษ

○ น้ำจะท่วมสูงมิดบ้าน

▪ เครียด

○ น้ำขึ้นมาก

○ รายได้ของคนเองลดลง/ ไม่มีรายได้ / ลูกหลานไม่มีงานทำ

○ ข้าวของ/เครื่องมือหาคืน/บ้านเรือนเสียหาย

○ เศรษฐกิจ - เงินข้อมบ้าน/ ประกอบอาชีพ

○ การกินอยู่ลำบาก

▪ ถ่ายใส่ถุง/ลงแม่น้ำ

▪ อาหารสำเร็จรูป- ไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

○ ห้องน้ำไม่สะดวก

▪ **ปัญหากลุ่มผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรัง (อัมพาต/สังใจ)**

○ ขาดการมาตรวจตามแพทย์นัด

○ ต้องรับประทานยาเดิม

○ ขาดยา/ ไม่รู้ชื่อยา

○ ขาดคนขับ/ ไปซื้อยาเอง/ขาด

○ ไม่มียาน้ำกักเก็บ

▪ **เจ็บป่วยขณะน้ำท่วม**

○ หกสัปดาห์/เดินไม่ได้

○ ป่วยมาก ต้องไปโรงพยาบาล(ผ่าตัด)

▪ ลำบาก/เดินทางลำบาก

○ อันตราย/อุบัติเหตุ

▪ น้ำเข้ท่วม/เรือล่ม/จมน้ำ

○ **ภูมิปัญญาชาวบ้าน**

▪ สร้างสะพาน

▪ ดูแลตนเองโดยใช้ของพื้นบ้าน เช่น น้ำกักเก็บ/ใช้สารส้ม

▪ หัวโน/ใช้ไข่ต้ม

น้ำลด/ หลังน้ำท่วม

▪ เครียดเรื่องค่าชดเชย

○ มีขั้นตอนเยอะ ต้องกรอกเอกสาร

ถ่ายรูป

○ เงินที่ได้ไม่เท่ากัน

▪ ข้อจำกัดด้านต่างๆ

○ ข้อจำกัดด้านร่างกาย จากสภาพสังขาร/

โรค

○ หนี้อยู่ โทรม ต้องทำความสะอาดบ้าน

เอง ไม่มีลูกหลาน

○ เครียด

▪ ข้าวของเครื่องใช้เสียหาย

○ เครื่องมือทำมาหากิน

▪ มีปัญหาทางเศรษฐกิจ

○ เงินลงทุนหมด/สูญเสีย ห้างเงินที่กู้มา

และเงินส่วนตัว

ก่อน/เริ่มน้ำท่วม

ระบบเตือนภัย

- รับทราบข้อมูลข่าวสาร
 - สื่อโทรทัศน์
 - เสียงตามสาย วิทยุชุมชนท้องถิ่น
 - รถกระจายเสียงแจ้งเตือนเป็นระยะในเขตเกาะเมือง

ก่อน/เริ่มน้ำท่วม

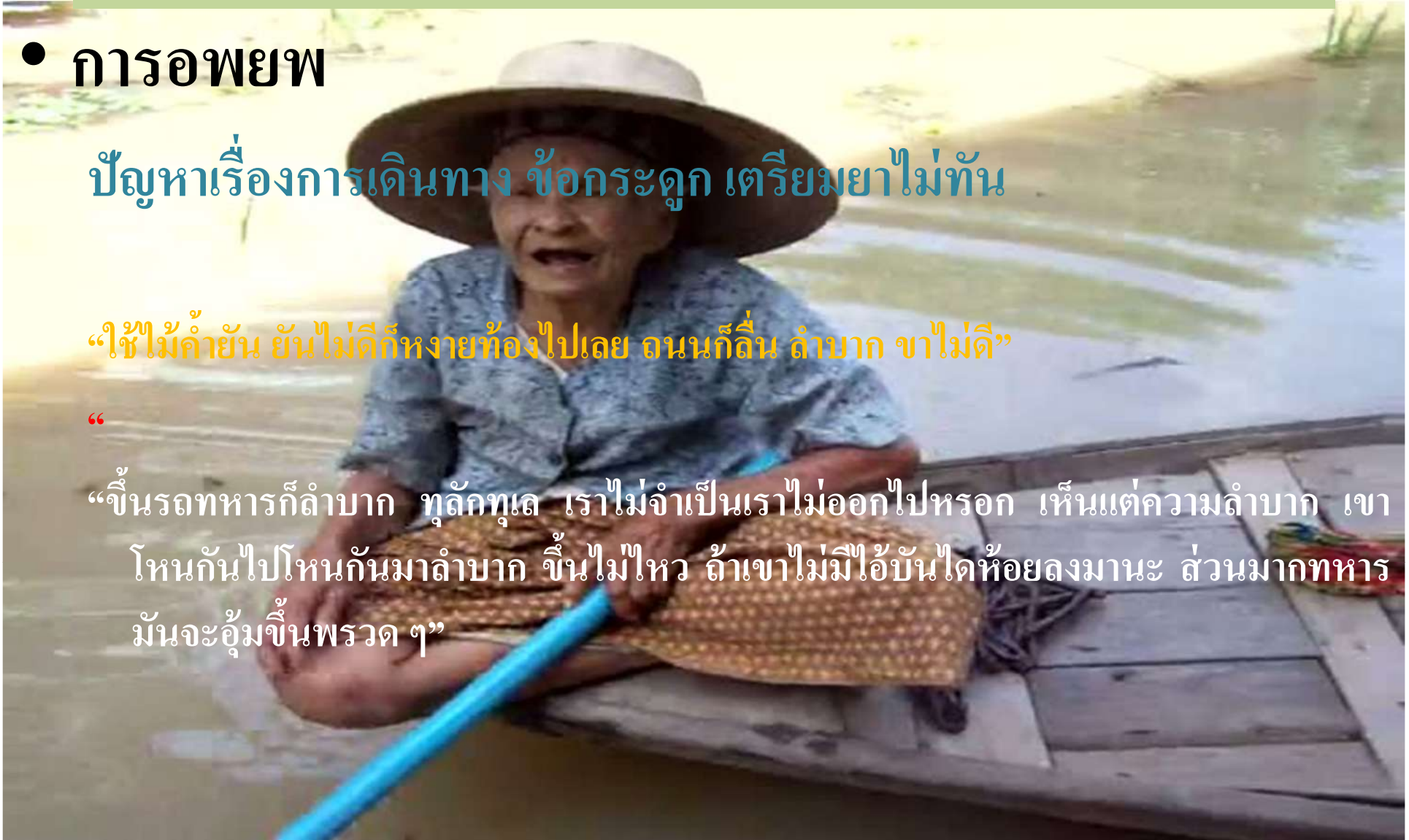
- การอพยพ

ปัญหาเรื่องการเดินทาง ข้อกระดุก เตรียมยาไม่ทัน

“ใช้ไม้ค้ำยัน ยันไม่ดีก็หงายท้องไปเลย ถนนก็ลื่น ลำบาก ขาไม่ดี”

“

“ขึ้นรถทหารก็ลำบาก ทุลั๊กทุเล เราไม่จำเป็นเราไม่ออกไปหรอก เห็นแต่ความลำบาก เขา โหนกันไปโหนกันมาลำบาก ขึ้นไม้ไหว ถ้าเขาไม่มีไ้อันนี้ไต่ห้อยลงมานะ ส่วนมากทหาร มันจะอุ้มขึ้นพรวด ๆ”

ก่อน/เริ่มน้ำท่วม

- เหตุผลที่ไม่อพยพ
 - ข้างจำกัดทางร่างกาย กินอยู่ลำบาก
 - สถานที่พักพิง วุ่นวาย ไม่น่าอยู่

“ถ้าไปอยู่ศูนย์อันนั้น ก็คงไม่ไป อยู่ลำบาก กลัวลำบาก ไม่เคยไปอยู่ ไม่ชอบอยู่”

ขณะน้ำท่วม

มีทั้งอพยพ และ ไม่อพยพ ที่อพยพเพราะ น้ำท่วมสูงจนอยู่ไม่ได้

- ทุกข์แล้ว/วิตกกังวล
- เครียด

“ไม่อยากดู ฉันทอนวันยังค่ำ เครียดจัง ไม่อยากดูอะไร”

“นอนไม่หลับ เครียด กระทบกระวาย ต้องลุกดูน้ำเรื่อยเลย อยากนอนกลางวันแต่นอนไม่หลับ”

ขณะน้ำท่วม

- ปัญหาในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรัง

ส่วนใหญ่ร้อยละ 84 มีโรคประจำตัว พบชนิดติดเตียง 3 ราย

โรคที่พบ 3 อันดับแรก ได้แก่ **ความดันโลหิตสูง** โรคกระดูกและข้อ โรคเบาหวาน

- ขาดนัด สถานพยาบาลปิด
- ลดจำนวนยาเอง
- เอายาเดิมไปซื้อไม่มีขาย
- 'ไม่รู้' ชื่อยาที่รับประทานประจำ

ขณะน้ำท่วม

- เจ็บป่วยขณะน้ำท่วม

“ตอนผ่าตัดเสร็จก็ไปอยู่บ้านหลาน น้ำกำลังขึ้นเลยนะ อยู่กับหลาน20วันจนน้ำที่บ้านลด ก็อยู่ได้พอพื้นแห้งก็เข้าบ้าน”

- เรือล่ม จมน้ำ น้ำพัดแรง และเซียว

“ตอนออกมาก็เอาเรือพายมา ไม่มีเรือก็ต้องลุยน้ำ ที่มาแล้วล่มกลางทางก็มี น้ำมันเซียวนะ”

“นั่งเรือไป ลูกสาวเขามาจับ เรือไปหมุนตัวอยู่ในป่า น้ำอย่างกับเทออกจากกระบอกไม่เคยเห็น”

ขณะน้ำท่วม

- ภูมิปัญญาชาวบ้าน

เป็นความพยายามปรับตัว และดำรงชีวิตอยู่ในสถานที่ที่มีข้อจำกัด อาศัยความรู้ที่ตกทอดกันมา

“น้ำกัดเท้าไม่ค่อยมี ลูกๆเขาไปบดสารส้มผสมน้ำเข้า เวลาลุยน้ำมาก็จุ่มขาในสารส้ม ไม่เป็นเลยน้ำกัดเท้า”

“พอน้ำเริ่มเข้าแต่ยังไม่เยอะนะ เอาปูนกับดินเหนียวผสมกัน ก็เอาดินตั้งน้ำแค่นี้แล้ว ก็เอาอิฐวางๆ แล้วเราก็วิดน้ำออกคราวนี้ก็แห้ง เวลาเรารอแล้วพอมันแห้งปุ๊บ เราก็คันหลุดเลย ถ้าเราใช้ปูน อิฐจะเสีย อิฐจะหัก อย่างนี้เอามัดหรือเอาไม้หลายๆ ก็หลุดหมดเลย”

หลังน้ำท่วม/น้ำลด

- ข้อจำกัดด้านต่างๆ

การที่ไม่มีลูกหลานมาช่วย การมีโรคประจำตัว

“ต้องลงไปขุดบ้านตามน้ำที่ลง ไม่มีเรือ ใช้อย่างในรถยนต์แล้วเอาbungก็มาวาง
นั่ง อันนี้ก็มีผลต่อหัวใจนะ เวลาลุกเคลื่อนไหวดี พอเราไปนอนมันมาแกว่งที่
หัวใจ แกว่งโยนไปโยนมากกว่าจะหลับ โยนไปโยนมา เราต้องอมยาใต้ลิ้น
ปกติจะไม่เคยอม”

หลังน้ำท่วม/น้ำลด

- เกรียด
- บ้าน เครื่องมือทำกิน เสียหาย
- ลูกหลานตงงาน ขาดรายได้
- กังวลค่าชดเชย กรอกเอกสารมาก ถ่ายรูป กลัวได้ไม่เท่าคนอื่น

“น้ำท่วม ตงงานกัน ลูกหลานโดนให้ออกจากงาน เกรียด”

หลังน้ำท่วม/น้ำลด

- **เข้าใจและยอมรับ**

“ไม่ได้ท่วมทั้งปีเมื่อไหร่ละ ก็ถึงเวลาเขามา ถึงเวลาเขาก็ไป”

“จะไปนั่งร้องไห้อยู่หรือไง เราก็ทำใจให้สบายๆอย่าไปเครียด ให้เราคิดซะว่า คนเรามันเป็น สัจธรรม เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป มันมาได้ เดี่ยวมันก็ไปได้ จะนั่งโวยวายหากับใครละ มันไม่ได้เป็นความผิดของใคร หากคนผิดไม่ได้ ทุกคนก็มีส่วนรับ”

สรุปความต้องการสำคัญของผู้สูงอายุ

1. การได้รับข้อมูลจริงของสถานการณ์ที่จริง ถูกต้อง และทันเวลา
2. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ระบบที่สามารถชี้ตำแหน่งของครัวเรือนที่มีกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพา ผู้สูงอายุมีโรคเรื้อรัง และต้องการการรักษาต่อเนื่อง
3. การช่วยเหลือที่รวดเร็วทันเวลา ทัวถึง และสม่ำเสมอ
4. การเคลื่อนย้ายที่เหมาะสม ทั้งในกรณีการอพยพ และเมื่อเกิดการเจ็บป่วย โดยเฉพาะความพร้อมและความเหมาะสมของยานพาหนะ และทักษะของผู้ให้การช่วยเหลือ

สรุปความต้องการสำคัญของผู้สูงอายุ

5. ครุภัณฑ์และสถานที่ที่พำนักที่เหมาะสม เช่น ห้องสุขาเคลื่อนที่ ที่เชื่อมต่อการใช้ของผู้สูงอายุ
6. อาหาร น้ำดื่ม และถุงยังชีพที่สอดคล้องกับบริบทของผู้สูงอายุ และผู้ที่มีโรคจำเพาะ
7. ยาและเวชภัณฑ์สำหรับผู้ที่เป็นโรคเรื้อรัง และการได้รับทันเวลา
8. การส่งเสริมฟื้นฟูภายหลังน้ำลดที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการดำเนินการที่ต้องลดขั้นตอนให้สะดวก

สรุปความต้องการสำคัญของผู้สูงอายุ

นอกจากข้อมูลดังกล่าว จากการวิจัยและสัมภาษณ์พบว่า..

- การดำเนินการต่างๆยังขาดการเชื่อมโยง ซึ่งสะท้อนถึงความไม่พร้อมของรัฐ ที่สำคัญคือการขาดระบบ และการดำเนินการที่สามารถรองรับความต้องการของผู้สูงอายุ

สรุปความต้องการสำคัญของผู้สูงอายุ

- สิ่งที่รัฐควรพิจารณาอย่างเร่งด่วน
 1. พัฒนาหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงด้านสาธารณสุข และภัยพิบัติระดับชาติ ที่ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบูรณาการ
 2. จัดตั้งระบบเตือนภัย สำหรับสถานการณ์ภัยพิบัติ ทั่วประเทศ โดยจะต้องสามารถให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ทันเวลา และทั่วถึง

สรุปความต้องการสำคัญของผู้สูงอายุ

3. จัดทำระบบแจ้งสถานะของครอบครัวที่มีความเสี่ยง และมีความต้องการ
จำเพาะ ทำนักอยู่ โดย อ.บ.ต. และหน่วยงานในพื้นที่ของกระทรวงสธ.
ดำเนินการจัดทำแผนที่ชุมชนที่ระบุตำแหน่งกลุ่มเสี่ยง และปรับปรุง
แผนที่ทุกปี และติดแผนที่ไว้ในที่เข้าถึงสะดวก พร้อมส่งสำเนาแผนที่
ให้แก่ สำนักงานอำเภอ สำนักงานจังหวัด โรงพยาบาลในพื้นที่ และ
พมจ

สรุปความต้องการสำคัญของผู้สูงอายุ

4. จัดทำแนวทางการช่วยเหลือผู้ประสพภัยสูงอายุ และกลุ่มเสี่ยงอื่นๆ ได้แก่ เด็ก ผู้พิการ สตรีมีครรภ์ โดยอบรมทักษะแก่บุคลากรที่มีส่วนในการช่วยเหลือกรณีภัยพิบัติ
5. จัดทำมาตรฐานถุงยังชีพ ให้สอดคล้องกับบริบทของภัยพิบัติ และถุงยังชีพเสริมสำหรับกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็ก และสตรีมีครรภ์
6. จัดทำมาตรฐานศูนย์พักพิง และดำเนินการจัดเตรียมครุภัณฑ์เคลื่อนที่ ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

สรุปความต้องการสำคัญของผู้สูงอายุ

7. พัฒนาระบบการช่วยเหลือฟื้นฟู ภายหลังภัยพิบัติที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพทั้งที่ผ่านกลไกปกครองส่วนท้องถิ่น และการส่งเสริมจากองค์การพัฒนาเอกชนและองค์กรธุรกิจเอกชน เข้าร่วมฟื้นฟู
8. ตัดทอนขั้นตอนการดำเนินการช่วยเหลือทั้งในระหว่างและหลังภัยพิบัติ โดยเปลี่ยนจากการ”ขอ” เป็น “การพิจารณาการช่วยเหลือ”
9. บรรจุมตรการเพื่อรองรับผู้สูงอายุ ในภาวะภัยพิบัติในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ และดำเนินการให้มีการดำเนินการตามแผน

แม่งานที่ทำอยู่ประจำของเราเปลี่ยน

แม่วิกฤตภัยต่างเข้ามรณะ แต่เราคนหน้างานไม่เคยลืม

เรานึกถึงท่าน

เรานึกถึง **R2R**

ขอบคุณค่ะ

